

Tekst/Text: Agnieszka Ławicka
 Projekt graficzny/Layout: Beata Mazur
 Fotografie/Photography: Piotr Maciuk
 Tłumaczenie/Translation: Anna Krotkiewska-Zagórska

GARNCARSTWO LUBELSZCZYZNY POTTERY IN THE LUBLIN REGION

Mapę opracowała Bożena Głowacz na podstawie:
 Delimat T., *Garncarstwo ludowe w woj. lubelskim w Polsce*,
 „Prace i Materiały Etnograficzne”, t. XVIII., 1961 r.
 Głowa Z., *Materiały do mapy ośrodków garncarskich w
 Polsce*, „Polska Sztuka Ludowa” nr 4-5, 1956 r.

Ośrodki garncarskie: Pottery centres:

- prezentowane na wystawie
presented at the exposition
- czynne obecnie
active at the present time
- czynne po 1945 r.
active after 1945
- zmarłe w okresie XVIII w. - 1945 r.
discontinued between the 18th c. and 1945
- miasta powiatowe
county towns

Najstarsza notatka źródłowa o garncarstwie lubelskim pochodzi z 1558 r. i dotyczy Międzyrzecza Podlaskiego. Tradycje cechowe sięgają XVII-XVIII w. Już wówczas istniały ośrodki garncarskie w: Baranowie, Firleju, Pawłowie i Urzędowie. Jednak rozkwit garncarstwa ludowego przypadł dopiero na połowę XIX i początek XX w. Czynnych było wówczas ponad 100 ośrodków, produkujących naczynia używane do gotowania, przechowywania i podawania żywności. W ośrodkach tych wytwarzano także zabawki dziecięce i niewielkie rzeźby. Powszechnie stosowanym surowcem były gliny pospolite. Istotne znaczenie dla barwienia naczyń po wypaleniu, miała zawartość w glinie domieszki żelaza oraz technologia wypalania. Wypalane przy ograniczeniu dostępu powietrza naczynia uzyskiwały barwę od jasnej szarości do czerni, natomiast wypalane z pełnym udziałem powietrza miały kolor od jasnorożowego do intensywnego czerwonego brązu.

Naczynia wykonywane na Lubelszczyźnie wyróżniały się pod względem formy i zdobnictwa; cechowały się różnorodnością kształtów i motywów zdobniczych. Znaczące ośrodki to: Pawłów (pow. Chełm), Urzędów (pow. Kraśnik), Łązek Ordynacki (pow. Janów Lubelski), Putnowice (pow. Hrubieszów), Biała Podlaska i Krasnobród (pow. Zamość). Ośrodek w Pawłowie słynął z siwaków o ornamentach wykonywanym krzemieniem i naczyń glazurowanych zdobionych wzorem z kresiek, gwiazd, kół, kwiatów, palmet, jodełek, spirali. Wyroby urzędowskie charakteryzowały się zielonkawą barwą naczyń o ornamentach zdobionych, stempekowym i nalepianym oraz ceramiki dekoracyjnej, jak np.: miniaturowych naczyń, kropielniczek, bukietników, krucyfiksów, kapliczek i postaci świętych oraz zwierząt, ptaków, ludzi. Łązek Ordynacki był jedynym ośrodkiem na Lubelszczyźnie, gdzie praktykowano angobowanie naczyń i stosowano pobiałkę do ich polewania, a zdobiono je wielobarwnie

w kropki, linie faliste, spirale, kwiatki, palmetki, serca oraz stylizowane ptaki. Pobiałką kremową i zielonkawą, malując wzory geometryczne i roślinne, powlekane w całości glazurą bezbarwną, zdobiono naczynia i inne formy, jak np. skarbonki, w ośrodkach powiatu hrubieszowskiego, m.in. w Putnowicach. W Baranowie od XVI w. specjalizowano się w naczyniach koloru czerwonego, glazurowanych wewnątrz i z zewnątrz, o stylizowanym ornamentach roślinnym lub geometryczno-roślinnym.

W Białej Podlaskiej wyrabiano siwaki z ornamentem gładzonym, o różnym zastosowaniu, a wśród nich, dla ludności żydowskiej, pękate garnki dwuoszne, tzw. szabasówki, służące do przygotowywania i przechowywania pożywienia. Krasnobród znany był przede wszystkim z zabarwionych żółtawo lub oliwkowo ceramicznych gwizdków w postaci: ptaszków, koziołków, baranków, jelonków i piesków, oraz miniatuerek dzbanków, garnków, dwojaczków i flakonów, zdobionych ornamentem malowanym punktowo lub rytym.

Powolny upadek garncarstwa nastąpił w okresie międzywojennym, kiedy na wsi rozpowszechniły się tanie naczynia produkcji fabrycznej. Spośród 34 ośrodków garncarskich działających jeszcze po II wojnie światowej do dzisiaj przetrwały w: Pawłowie, Urzędowie, Łązku, Glinnem, Krasnobrodzie, Dąbrowie Tarnawackiej.

The oldest record in the historical sources related to Lublin region pottery comes from 1558, and applies to Międzyrzec Podlaski. Guild traditions date back to the seventeenth and eighteenth century. At that time, there were centers of pottery in Baranów, Firlej, Pawłów and Urzędów. However, folk pottery thrived only in the second half of the nineteenth and early twentieth century. More than 100 centers were functioning at the time producing pottery vessels used for cooking, storage and consump-

tion of food. In there, children's toys and small sculptures were also made. Commonly used material was raw clay. The admixture of iron in natural clay and firing technology were both important for the color after firing. Fired with limited air access the vessels acquired the color from light gray to black, and fired with the full participation of the air they were from light pink to intense red brown in color.

Dishes made in the Lublin region are distinguished by high artistic quality in form and ornamentation; they are of different forms, shape and decorative motifs. The most important centers of pottery are: Pawłów (pow. Chełm), Urzędów (pow. Kraśnik), Łązek Ordynacki (pow. Janów Podlaski), Putnowice (pow. Hrubieszów), Biała Podlaska i Krasnobród (pow. Zamość). Pawłów was famous for the grey pottery with ornaments made with flint and glazed dishes decorated with dashes, stars, circles, flowers, palmettes, herring-bone patterns, spirals. Urzędów products were characterized by the greenish color of vessels with grooved, stamped or pasted on ornaments, and also decorative ceramics, such as miniature dishes, stoups, flower dishes, crucifixes, shrines and saints figurines, animals and birds.

Łązek Ordynacki was the only center in the Lublin region using engobe as glaze for their vessels and decorating them in different colours with dots, wavy lines, spirals, flowers, palmettes, hearts and stylized birds. Baranów from the sixteenth century specialized in red ware, glazed inside and outside, with stylized plant or geometric ornaments. In Biała Podlaska they were making grey ware with a smooth ornament, to serve different purposes like binatural rounded pots, called Sabbath dishes for the Jewish population, used for the preparation and storage of food. Krasnobród was known mainly for yellowish or olive-colored ceramic whistles in the form of birds, goats, lambs, dogs and stags, and miniature jars, pots, twin-pots and containers, decorated with spot ornaments painted or engraved.